

DR. ONUR İNAL İLE ÇEVRE TARİHİ ÜZERİNE BİR RÖPORTAJ

Dilara AVCI*

Biyografi

Viyana Üniversitesinde kıdemli araştırmacıdır. Erken dönem Osmanlı askerî ve çevre tarihini konu alan DANFront projesinin yöneticiliğini yapmaktadır. İnal doktora derecesini 2015'te Arizona Üniversitesinin Tarih Bölümünden almıştır. European Society for Environmental History'nin (ESEH) üyesi ve Türkiye bölge temsilcisi, aynı zamanda Network for the Environmental History of Turkey'nin (NEHT) kurucusudur.

İnal'ın çalışmaları geç dönem Osmanlı İmparatorluğu ve erken dönem Türkiye Cumhuriyeti'nin kent ve çevre tarihlerine, ayrıca insan-hayvan ilişkilerinin geçmişine odaklanmaktadır. Makaleleri International Journal of Middle Eastern Studies, Journal of World History, Journal of Ottoman Studies, Journal of Urban History, Environmental History ve Environment and History gibi dergilerde yayımlanmıştır.

İnal'ın çalışmaları geç dönem Osmanlı İmparatorluğu ve erken dönem Türkiye Cumhuriyeti'nin kent ve çevre tarihlerine, ayrıca insan-hayvan ilişkilerinin geçmişine odaklanmaktadır. Makaleleri International Journal of Middle Eastern Studies, Journal of World History, Journal of Ottoman Studies, Journal of Urban History, Environmental History ve Environment and History gibi dergilerde yayımlanmıştır.

Röportaj

Dilara Avcı: "A Port and Its Hinterland: An Environmental History of İzmir in the Late Ottoman Period" adlı doktora teziniz alan için oldukça önemli. Doktora konunuza nasıl karar verdiniz? Özellikle İzmir'i çalışmanızın bir sebebi var mıydı?

Onur İnal: İzmirliyim ve İzmir'e olan ilgim buradan geliyor. Ayrıca yüksek lisans tezim de İzmir ile ilgili ama farklı bir konuda idi. Yüksek lisans tezimi "Levantine Heritage in Izmir" adıyla 2006 yılında Koç Üniversitesinde tamamladım. Açıkçası doktora başladığımda, yani doktora için Amerika'ya gittiğimde, aklımda ne çevre tarihi çalışmak vardı ne de İzmir üzerine çalışmak. Farklı bir şey düşünüyordum fakat oradaki ortam daha doğrusu farklı

* Arş. Gör., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, e-posta: dilara.avci@ahievran.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7570-6011

coğrafyaların çevre tarihini çalışan kişilerle tanışmam neticesinde çevre tarihine ilgi duymaya başladım. Bu durumu İzmirli olmam ve İzmir'e olan özel ilgimle birleştirdim. Tez konum böylelikle belirlenmiş oldu.

Dilara Avcı: Çalışmalarınız genellikle geç dönem Osmanlı çevre tarihi ile ilgili. Bu dönem ve konuyla özellikle ilgilenmenizin sebepleri nelerdir?

Onur İnal: Başından beri zaten hep geç dönem Osmanlı tarihine ilgi duydum. Yüksek lisans tezim de dâhil olmak üzere, hep geç dönem çalıştım. Çevre tarihine gelince belirttiğim gibi, Amerika'da içinde bulunduğum akademik ve entelektüel ortamın ve orada aldığım doktora derslerinin etkisiyle çevre tarihiyle tanıştım diyebilirim.

Dilara Avcı: Hocam, doktora döneminde hangi dersleri aldınız?

Onur İnal: Doktora döneminde spesifik olarak çevre tarihiyle alakalı dersler almadım fakat Avrupa tarihi, dünya tarihi gibi dersler aldım. Bahsettiğim bu dersler çerçevesinde çevre tarihiyle ilgili okumalar yapardık. Okumalar sonrasında konularla alakalı tartışmalar olurdu. Buna ek olarak, Douglas Weiner'den bahsetmem lazım. Weiner çok önemli Rusya çevre tarihi çalışan bir Amerikan tarihçi. Kendisiyle olan sohbetlerimiz ve aynı zamanda asistanlığını da yapmış olmam beni çevre tarihi alanına daha çok çekti. Tabii bu süreçte Alan Mikhail ve Sam White'ın da alan hakkındaki çalışmaları beni etkiledi.

Dilara Avcı: Üniversitede çevre tarihi alanına genel olarak bir eğilim vardı diyebiliriz o zaman.

Onur İnal: Evet, bahsettiğim yıllar 2007-2011 arası. Amerika'da zaten 1980'lerden ve 1990'lardan itibaren çevre tarihi dersleri verilmekteydi. Bu konu ve çalışmalara Amerikalılar hiç yabancı değildi. Çevre tarihi alanında öğrenciler tartışmalar başlatıyorlardı ve bu alanda önemli tezler de kaleme alınmaya başlamıştı.

Dilara Avcı: Erken modern dönem Osmanlı çevre tarihi çalışanların geç dönem Osmanlı çevre tarihi çalışanlardan ayrıldıkları noktalar nelerdir?

Onur İnal: Şu an ilk olarak aklıma gelen isimler Sam White ve Alan Mikhail, erken modern Osmanlı çevre tarihi çalışmaları denince. Erken modern dönem Osmanlı çevre tarihi çalışan isimlerin kaynak grupları geç dönem çalışanlara kıyasla daha farklı. Örneğin; Mühimme defterleri, Tahrir defterleri gibi. Geç dönem Osmanlı çevre tarihi çalışan tarihçiler ise mesela yabancı arşivlere ek olarak gazeteler, dergiler, görsel kaynaklar, fotoğraf gibi birbirinden farklı kaynak gruplarından yararlanabilirler. Bana göre, geç dönem Osmanlı çevre tarihi çalışan bir tarihçi daha zengin kaynak gruplarına sahiptir.

Dilara Avcı: Kaynak gruplarından (özellikle Tahrir defterleri, Mühimme defterleri vb.) erken modern dönem çalışan bir tarihçi daha fazla yararlanırken, geç dönem çalışan bir tarihçi daha az mı yararlanır?

Onur İnal: Görece tabii daha az yararlanıyor geç dönem çalışan bir tarihçi. Eklemem lazım ki kaynak çeşitliliği daha fazla bulunmakta geç dönemde. Bu demek değil ki erken modern dönem Osmanlı çalışanların eserleri daha değersiz veya metodolojik olarak daha zayıf. Bir de son dönemlerde, erken modern ya da geç dönem ayrımı yapmaksızın tarih disiplininin diğer alanlardan nasıl faydalandığı. Bu noktada interdisipliner çalışmaların önemi çok büyük. Örneğin, Sam White'ın ve Faisal Husain'in çalışmalarında "Dendrokronoloji" (ağaç kütüklerinin halkalarını inceleme) ve "speleothem" (mağara çökellerini, sarkıt ve dicitleri inceleme) gibi doğa bilimi yöntemlerinden faydalandığını görmekteyiz ve bu Osmanlı çevre tarihi çalışmaları için oldukça önemli.

Dilara Avcı: Yavuz Köse ile yayımlamış olduğunuz "Seeds of Power: Explorations in Ottoman Environmental History" isimli kitabınız daha sonra İletişim Yayınevinden "İktidar Tohumları: Osmanlı Çevre Tarihi Üzerine İncelemeler" olarak Türkçeye aktarıldı. Kitapta bulunan isimlerle bu noktada nasıl iletişime geçtiniz ve en önemlisi bu kitap fikri nasıl ortaya çıktı?

Onur İnal: Aslında kitabın giriş kısmında da yazıyor kitap fikrinin nasıl ortaya çıktığı. 2017 yılında Hamburg Üniversitesinde, Yavuz Köse ile bir çevre tarihi atölyesi düzenledik. Bu atölye Osmanlı çevre tarihi üzerine düzenlenen ilk toplantıydı diyebilirim. Kitap aslında bu atölyenin ürünü. Bazı yazılar sunum yapan katılımcılardan bazıları da dışarıdan geldi. İletişim noktasında ise atölyeye katılanlara bildirilerin kitaplaşacağına dair bilgilendirme yaptık ve süreç böylece başlamış oldu. O noktada kitabın dili de İngilizce oldu. Bunun ertesinde kitabın Türkçeleşmesi noktasında Koç Yayınları ile iletişime geçildi ve kitap başta oradan çıkacaktı fakat daha sonrasında bir bölümde geçen "Armenian genocide" alıntısı (ki bu alıntı Zürcher'in çalışmasına ithafen eklenmiştir) hasebiyle anlaşmazlık yaşandı ve kitap ertesinde İletişim Yayınevinden çıktı.

Dilara Avcı: Çevre tarihi çalışmalarınıza ek olarak hayvan tarihi üzerine yapmış olduğunuz çalışmalar da alan için oldukça önemli. Hayvan tarihi üzerine olan çalışmaları nasıl değerlendiriyorsunuz? Özellikle "deve" üzerine çalışmanızın sebepleri nelerdir?

Onur İnal: Hayvan tarihine de çevre tarihiyle ilgili okumalar yaparken ilgi duydum ve Avrupa'daki çevre tarihi toplantılarına katıldığımında, hayvan tarihi üzerine yapılan sunumları dinlerken çok etkilendim. Hayvan tarihi çalışmaları çok ilgimi çekti. Deve konusuna gelince, o zaten İzmir üzerine olan doktora tezimde az da olsa bulunmaktaydı. Sonrasında bu konunun üzerine daha detaylı

olarak çalışmaya başladım. Ayrıca, Amerika'da endüstri devrimiyle beraber atların oldukça önemli bir rol oynadıklarını gördüm. Ben de Osmanlı coğrafyasındaki develeri düşündüm bu noktada. Bu çalışmanın sonunda deve hakkında yazdığım makalem ortaya çıktı. Yakın zamanda da İzmir ve Batı Anadolu çevre tarihi üzerine bir kitabım yayımlanacak; kitapta develerle ilgili bir bölüm de var. Ayrıca, deve hakkında Almanca bir makale de yayımladım.

Dilara Avcı: "DANFront: An Environmental History of the Early Modern Ottoman Military Frontier in the Middle and Lower Danube" adlı projeye başladığınızı biliyoruz. Proje neleri içeriyor?

Onur İnal: Projenin yürütücüsü benim. Buna ek olarak projenin mutfağında Deniz Armağan Akto ile beraberiz. Proje aslında Deniz'in bir fikriyle gelişti diyebiliriz. Kendisi askerî tarih ile ilgileniyor. Daha sonrasında askerî tarih ve çevre tarihini nasıl birleştirebiliriz fikri üzerine kafa yorduk. Fikir geliştikten sonra biz Avusturya Bilim Fonuna başvurduk ve kabul aldık. Proje 3 yıl sürecek bu arada. Erken modern dönem Osmanlı ordusunun Aşağı ve Orta Tuna havzaları boyunca ilerleyişi sırasında çevresel faktörlere nasıl maruz kaldığı, çevreyle nasıl etkileşimde olduğu, çevresel problemlerle nasıl baş ettiği bunları inceleyeceğiz. Çevre tarihi, askerî tarih ve dijital beşerî bilimlerle de birleştirip interaktif bir proje yürüteceğiz.

Dilara Avcı: Çevre tarihi çalışmanın belirli bir metodolojisi var mıdır?

Onur İnal: Her şeyin bir çevre tarihi vardır ve her şeyin çevre tarihi yazılabilir. Savaşlardan tutun da kadın tarihine, emek tarihine kadar her şeyin çevre tarihinin perspektifinden yararlanılıp yazılabilir. Çevre tarihini ilginç kılan doğa bilimleriyle olan etkileşimidir. Farklı doğa bilimlerinin veya başka disiplinlerin verilerinden faydalanarak çok ilginç sonuçlar ortaya çıkarmak mümkün bu bakımdan da çevre tarihi oldukça önemli.

Dilara Avcı: Çevre tarihi çalışmaları hem ülkede hem de ülke dışında oldukça popüler. Konunun popülerleşmesi sizin tarafınızdan nasıl görülüyor?

Onur İnal: Çevre tarihinin popülerleşmesi her hâlükârda iyi. Bu tarihçileri her zaman daha iyiye zorlayacak bir şey, daha iyi çalışmalar ortaya koyulacaktır. Tabii bu popülerleşmenin biraz günümüzdeki çevre ve iklim sorunlarıyla da alakalı olduğunu düşünüyorum çünkü dünyanın içinde bulunduğu krizler 20 ya da 30 yıl önce bu kadar üst sıralarda bulunmuyordu. Mesela şu an Türkiye'de çok sıcak değil mi? Bunun etkisi yani sadece sıcak değil, doğal afetler olsun, ani sel felaketleri olsun, orman yangınları vb. bu bizim yaşamımızı gitgide daha çok etkiliyor ve çevre tarihinin popülerleşmesinde bunun da rolü var.

Dilara Avcı: Çevre tarihi çalışmanın avantajları ve dezavantajları nelerdir?

Onur İnal: Avantaj olarak görebileceğimiz şey, doğa bilimleri gibi farklı bilim ve disiplinlerle çalışılmaya açık olunmasıdır. Bir çevre tarihçisine farklı bakış açıları kazandırmada oldukça kolaylık sağlar. Dezavantaj olarak söyleyemesem de Türkiye’de çevre tarihine olan bakış açısı diyebilirim. 10 yıl öncesine bakacak olursak çevre tarihi çalışmaları çok fazla ciddiye alınmıyordu. Ülkede siyasi tarihin, iktisat tarihinin ve sosyal tarihin daha domine eden bir pozisyonda olmalarından kaynaklı bir durumdur bu. Bu durum yavaş yavaş değişmeye başlamıştır aslında.

Çevre tarihi deyince bazı tarihçiler şey sanıyordu hani çevremizin tarihi. Ben mesela İzmir’in çevre tarihini yazıyordum fakat bana gelen tepkiler İzmir’in çevre tarihinin hâlihazırda yazıldığı yönünde oluyordu. Bergama’nın, Akhisar’ın, Aydın’ın tarihleri yazıldı gibi. Bu noktada ben de gelen tepkilere cevap niteliğinde çevre tarihinin de farklı bir bakış açısı taşıdığını vurgulardım.

Dilara Avcı: Çevre tarihi çalışmalarını takip ettiğiniz isimler ve çalışmaları nelerdir?

Onur İnal: Osmanlı ve Türkiye üzerine yayın yapan, yayın hazırlayan herkesi zaten takip ediyorum. Aslında liste uzun, ama birkaç isim vermem gerekirse, Alan Mikhail, Selçuk Dursun, Mehmet Kuru, Elizabeth Williams, Zozan Pehlivan, Samuel Dolbee, Faisal Husain, Özlem Sert gibi isimleri verebilirim. Bu saydığım isimlere ek olarak dünyanın farklı coğrafyaları hakkında yazılan çevre tarihi çalışmalarını da okumaya çalışıyorum.

Dilara Avcı: Hocam, bu güzel röportaj için çok teşekkür ederim.

Onur İnal: Rica ederim Dilara.